

دختر قهرمان

نویسنده:
حمزه سردادور

سرشناسه	: سرداور، حمزه، ۱۲۷۵ - ۱۳۴۹.
عنوان و نام پدیدآور	: دختر قهرمان / نویسنده حمزه سرداور.
مشخصات نشر	: تهران: نوین، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	: ص ۵۵۲
شابک	: 978-964-6325-88-3
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: اسماعیل صفوی اول، شاه ایران، ۸۹۲ - ۹۳۰ ق. - - داستان.
موضوع	: داستان‌های فارسی - - قرن ۱۴
موضوع	: داستان‌های تاریخی - - قرن ۱۴
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۸ د ۳ ۴۳ ر / ۸۰۹۵ PIR
رده‌بندی دیویی	: ۸۶۲ / ۳ فا ۸
شماره کتابخانه ملی	: ۱۷۶۵۳۲۴

انتشارات نوین

عنوان: دختر قهرمان

نویسنده: حمزه سرداور

چاپخانه: دلارنگ

نوبت چاپ: اول بهمن ۱۳۸۸

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۲۵-۸۸-۳

ISBN: 978-964-6325-88-3

تلفن مرکز پخش: ۶۶۵۶۷۸۶ - ۶۶۵۶۷۳۲۴

حق چاپ محفوظ ناشر است

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

.....	سخنی با خوانندگان.....	۵
.....	زندگی تاریخی شاه اسمعیل صفوی.....	۵
.....	پیرامون کتاب حاضر.....	۷
.....	۱- ماجرای قفس.....	۹
.....	۲- بازگشت.....	۲۸
.....	۳- اسمعیل میرزا بر سر سفره عقد.....	۳۴
.....	۴- فرار.....	۴۷
.....	۵- توطئه نافرجام.....	۵۵
.....	۶- نیرنگ حسین بارانی.....	۸۶
.....	۷- انتقام خون پدر.....	۹۷
.....	۸- دومین پیروزی.....	۱۰۵
.....	۹- نسخه مرگبار.....	۱۱۴
.....	۱۰- محاصره قلعه گلستان.....	۱۲۴
.....	۱۱- جشن تاجگذاری شاه اسمعیل در تبریز.....	۱۴۹
.....	۱۲- شام سرنوشت‌ساز.....	۱۶۸
.....	۱۳- سرانجام الوند سلطان.....	۱۸۴
.....	۱۴- در جستجوی قاتل لیلی.....	۱۹۲
.....	۱۵- جنگ با سلطان مراد.....	۲۰۸
.....	۱۶- عاشق بیقرار.....	۲۱۴
.....	۱۷- جادو و جنبل‌های عایشه.....	۲۲۴

۲۴۸	۱۸ - حمله به کجاوه تاجلی
۲۶۰	۱۹ - شب زفاف
۲۸۳	۲۰ - سردار خون آشام
۲۸۹	۲۱ - رازی که فاش شد
۳۱۰	۲۲ - مژده
۳۱۷	۲۳ - سفیر روم در دربار شاه اسمعیل
۳۲۳	۲۴ - طلاقنامه
۳۳۴	۲۵ - در یک قدمی مرگ
۳۴۳	۲۶ - لوطی‌های تبریز
۳۵۷	۲۷ - اتهام ناروا
۳۶۵	۲۸ - فاصله عشق و انتقام
۳۷۹	۲۹ - دوران رسوایی
۳۹۲	۳۰ - تصرف بغداد و عتبات عالیات
۴۰۰	۳۱ - کیفر میگزاساری
۴۱۶	۳۲ - معمای بارداری عایشه
۴۲۷	۳۳ - بدگمانی زجرآور
۴۵۰	۳۴ - یک سر بریده در زیر پای اسب
۴۶۳	۳۵ - عایشه در حرمسرای شیبک‌خان ازبک
۴۸۲	۳۶ - پدر فرزند عایشه
۴۹۵	۳۷ - فرار عایشه از مرو
۴۹۹	۳۸ - دو آرزویی که برآورده شد
۵۱۲	۳۹ - لحظه انتقام
۵۳۷	۴۰ - سرانجام عایشه
۵۵۰	۴۱ - مادر ولیعهد

سخنی با خوانندگان

در میان سلاطین و پادشاهان قدیم ایران، شاه اسمعیل صفوی از منزلت خاصی برخوردار است. این موقعیت ممتاز او را می‌توان ناشی از یک سلسله ملاحظات و عوامل تاریخی و سیاسی دانست که طبعاً در سرنوشت مملکت ما نیز مؤثر بوده‌اند. چون این کتاب در واقع سرگذشت شاه اسمعیل صفوی است لذا بی‌مناسبت نیست که اشاره کوتاه و مختصری به اوضاع ایران قبل از به قدرت رسیدن شاه اسمعیل، دودمان و خانواده شاه اسمعیل و نقش او در تاریخ ایران بشود. این توضیحات به خوانندگان کمک می‌کند که داستان «دختر قهرمان» را با توجه به زمینه‌های سیاسی، مذهبی و اجتماعی حاکم بر آن زمان، بهتر درک کنند. درباره خود این کتاب نیز چند نکته گفتنی وجود دارد که در پایان به آن اشاره خواهد شد.

زندگی تاریخی شاه اسمعیل صفوی

اسمعیل میرزا در ۲۵ رجب سال ۸۹۲ ه‍.ق به دنیا آمد و سلسله صفویه را در سال ۹۰۵ ه‍.ق بنیان نهاد. کلمه «صفوی» از نام شیخ صفی‌الدین اردبیلی گرفته شده که از عرفای نامدار ایرانی بود و پیروان زیادی در سراسر ایران داشت (۶۵۰ - ۷۳۵ ه‍.ق).

پس از درگذشت شیخ صفی‌الدین، پسرش شیخ صفی‌الدین (۷۰۴ - ۷۹۴ ه‍.ق) جای پدر را گرفت. آنگاه خواجه علی (فرزند شیخ صدرالدین) به قدرت رسید. شاه اسمعیل پسر سلطان حیدربن سلطان جنیدبن صدرالدین ابراهیم است؛ صدرالدین ابراهیم فرزند سلطان خواجه علی می‌باشد. سلطان حیدر دختر «اوزون حسن» (از امرای آق‌قویونلو) را که موسوم به «علمشاه خاتون» بود به همسری گرفت و از او صاحب سه پسر به نام‌های علی، ابراهیم و اسمعیل شد. پس از کشته

شدن سلطان حیدر (به دست شروان شاه) امیر یعقوب ترکمان سه پسر او را به قلعه استخر (در فارس) تبعید کرد. در سال ۸۹۸ هـ ق / امیر رستم بیک امر به احضار آنها داد، علی در حوالی اردبیل کشته شد و ابراهیم و اسمعیل به گیلان مهاجرت کردند و در نزد حاکم گیلان که از سادات قوامی بود بسر بردند. داستان «دختر قهرمان» از همین زمان آغاز می شود.

در این زمان، در ایران حکومت واحدی وجود نداشت بلکه در هر گوشه از مملکت سلاطین جزء و کوچکی بودند که هریک ادعای سلطنت بر سراسر کشور را داشتند و پیوسته در جنگ و نزاع با یکدیگر بودند.

از لحاظ مذهبی، شیعیان و اهل تسنن در شهرهای مختلف در کنار یکدیگر زندگی می کردند و مشکل عمده ای از این حیث نداشتند، بجز در خراسان و غرب ایران. امرای ازبک بر خراسان حکومت می کردند و نسبت به شیعیان ظلم بسیار روا می داشتند. در مرز با عثمانی نیز همین وضعیت وجود داشت.

خاندان شیخ صفی الدین اردبیلی خود را پرچمدار برافراشتن بیرق تشیع در سراسر ایران می دانستند زیرا نسبت خود را به امام موسی کاظم (ع) می رساندند.^۱ اسمعیل میرزا قیام خود را به خونخواهی قتل پدر آغاز کرد؛ با پیروزی های سریع نظامی او بر مخالفانش، اندیشه تأسیس دولت صفوی شیعیان ایران و نیز بهره مند شدن از نیروی نظامی قزلباش ها، توانست در سال ۹۰۵ هـ ق تأسیس دولت صفوی را در تبریز اعلام کند و با فتح خراسان در سال ۹۱۶ هـ ق عملاً بر سراسر کشور مسلط شد. نباید فراموش کرد که اسمعیل میرزا در ۱۳ سالگی قیام خود را آغاز کرد و در سایه دلاوری و شجاعت ذاتی، موفق به قلع و قمع مخالفان و تأسیس سلسله صفویه گردید. شاه اسمعیل تشیع را مذهب رسمی ایران قرار داد، و بدین سان خود را رویاروی سلطان عثمانی که مدعی خلافت بر تمام مسلمانان بود، قرار داد. این سیاست شاه اسمعیل دارای نتایج مثبت و منفی بود: از یک سو، ایران را در برابر عثمانی مستقل ساخت و از سوی دیگر، زمینه ساز جنگ های طولانی ایران و عثمانی شد که تقریباً تا اواخر دوره قاجاریه ادامه یافت.

۱. با اینکه مؤرخین عصر صفویه نسب نامه ای را نقل کرده اند، ولی در صحت و درستی آن تردید است (نگاه کنید به تاریخ مفضل ایران تألیف عباس اقبال، ص ۶۶۲).

پیرامون کتاب حاضر

شادروان حمزه سردادور سرگذشت شاه اسمعیل صفوی را در قالب یک داستان شیرین و دلچسب به رشته تحریر درآورده و از برخی منابع تاریخی (نظیر حبیب‌السیر) استفاده کرده است. در همین رابطه باید گفت که برخی اسامی تاریخی ذکر شده در این داستان، صحیح نیست و یا نیاز به توضیح دارد. از جمله، نام مادر شاه اسمعیل عالم‌شاه ذکر شده است، در حالی که نام صحیح او علم‌شاه‌خاتون یا «بیگی آقا» می‌باشد «شبیخ‌خان ازبک» صحیح نیست بلکه «شبیخ‌خان ازبک»^۱ از «امرای شیبانی»^۱ است. چون نویسنده هیچ اشاره‌ای به ایجاد «قرلباش‌ها» نکرده لذا توضیح کوتاهی در این خصوص داده می‌شود.

«قرلباش» به ترکان طوایف مختلف مثل شاملو، استاجلو، قاجار، تگلو، ذوالقدر و افشار گفته می‌شود که به حمایت از اسمعیل میرزا برخاستند. چون هریک کلاهی از «سفولاط» (نوعی پارچه قرمز) بر سر داشتند لذا به قرلباش، یعنی «سرخ سر» معروف شدند. کلمه قرلباش بعداً در مورد تمام افراد لشکر قرلباش به کار رفت.

خوانندگان در هنگام خواندن این کتاب، دو چهره متفاوت از شاه اسمعیل می‌بینند: شاه اسمعیل دلیر و شمشیرزن که به خاطر اعتقاد راستین به مذهب تشیع و یکپارچگی مملکت، قیام کرده است و از هیچ چیز هراس ندارد. از سوی دیگر صفات زشتی از شاه اسمعیل مشاهده می‌شود که سیمای او را تیره و تار می‌سازد: شراب‌خواری و باده‌گساری که گهگاه مشکلات خانوادگی را برای او پدید می‌آورد. شدت عمل بیجای او نسبت به اهل تسنن (به ویژه در تبریز) و نادیده گرفتن حقوق پیروان این مذهب. او دارای شقاوت و بی‌رحمی بود که کم و بیش در اکثر سلاطین ایران وجود داشته است: مثلاً در فصل بیستم می‌خوانیم که شاه

۱. این امرا از نسل یکی از نوادگان چنگیز به نام شیخان یا شیبان بودند، و لذا امرای شیبانی نامیده

اسمعیل قبر دشمنانش را ویران می‌کند و جنازه آنها را به آتش می‌کشد. و دشمن دیگرش را در درون قفس به حالت زنده آتش می‌زند (فصل ۲۱). ساختن مناره‌ها از سر دشمنانش (در جنگ خراسان)، نوشیدن باده در جامی که از سر یکی از دشمنانش ساخته شده است و مهمتر از همه، ضعف باورنکردنی او در برابر زن‌هاست. دربار شاهی به صورت یک کانون دسیسه و فساد زن‌ها درآمده است که هریک از آنها برای کسب مقام مادر ولیعهد (زن عمادی شاه) از هیچ کاری فروگذار نمی‌کنند. شکار جُرگه یکی از تفریحات همیشگی شاه اسمعیل بوده است که به قتل عام هزاران حیوان بی‌گناه می‌انجامید.

در این کتاب با یک شخصیت روحانی نمای اهل تسنن به نام شیخ عبدالهادی سر و کار داریم. این فرد به راستی روحانی نما، فقط طالب کسب قدرت است و برای رسیدن به مقصودش از هیچ دنائت و جنایتی فروگذاری نمی‌کند. در واقع پایمند هیچ مذهب و آئینی بجز قدرت و لذت دنیوی نیست و کسوت روحانیت را بهانه قرار داده است. تاریخ قدیم ایران مملو از این نوع روحانی نماهای درباری است. اینها کسانی بودند که دین و مذهب را فقط وسیله‌ای برای رسیدن به هدف‌ها و آرزوهای شخصی خود قرار داده‌اند و به اصول نوع‌دوستانه و عدالت اسلامی هیچ توجهی نداشته‌اند.

باز هم با بزرگان و سران قوم روبرو هستیم که برای بالا بردن اعتبارشان در نزد شاه، دخترانشان را به عنوان کنیز به دربار می‌فرستند! در حرمسرای دربار است که شخصیت واقعی زن‌ها، یک مادر واقعی بودن، مسخ می‌شود و به موجوداتی بدسرشت، کینه‌جو، قدرت‌طلب، و گهگاه فاسدالاخلاق تبدیل می‌شوند. بدیهی است که همگی این مفاسد را می‌توان اساساً ناشی از نظام پادشاهی ایران دانست، چرا که در این نظام فقط یک قدرت مطلق و بلامنازع وجود دارد که جباریت و بزرگی بزرگ آن را تشکیل می‌دهد. فساد و تباهی اخلاق را می‌توان از نتایج آشکار این خودکامگی دانست.

با وجود آنچه که گفته شد، رمان «دختر قهرمان» بیانگر گوشه‌هایی از تاریخ ایران، بویژه زندگی سیاسی و نظامی شاه اسمعیل صفوی است که می‌تواند از جهات مثبت و منفی (به طوری که شرح داده شد) آموزنده باشد. کلام زیبا و شیرین حمزه سردادور نیز بر لطافت و شیرینی آن می‌افزاید.